

MÉLANGES

OFFERTS À

ZOLTÁN KODÁLY

À L'OCCASION

DE SON SOIXANTIÈME ANNIVERSAIRE

RÉDIGÉS PAR

BÉLA GUNDA

ÉDITION

DE LA SOCIÉTÉ ETHNOGRAPHIQUE HONGROISE
1943, BUDAPEST.

EMLEKKÖNYV

KODÁLY ZOLTÁN

HATVANADIK SZÜLETÉSNAPIJÁRA

SZERKESZTETTE

GUNDA BÉLA

KIADJA

A MAGYAR NÉPRAJZI TÁRSASÁG
BUDAPEST, 1943.

Sebastiano, Fara Giulio, Frazzi Vito, Gabriel Gavino, Goidanich Gabriele, Nataletti Giorgio, Neretti Luigi, Petrassi Goffredo, Pratella Francesco Balilla, Sadero Geni, Sorrento Luigi, Svampa Ottorino, Torre-franca Fausto, Toschi Paolo. — Címük: C. N. I. A. P., Roma, Palazzo Firenze, Piazza Firenze.

Befejezés.

Rövid szemlénk végére értünk. Az olvasó megérthette milyen és mekkora lendülettel dolgoztak Olaszországban az utolsó húsz évben a népzenei hagyomány területén. És ha a szakemberek nem is érték még el kitűzött céljaikat s ha nem is követték minden szándékukat, ez nem az emberek kicsiny számán múlott, sem pedig a buzgóság hiányán. Népzenei hagyományunk olasz tudósainak jól felkészült, kicsiny serege kitartással és hittel folytatja munkáját, mert tudja jól, hogy a néphagyományban népünk szellemi vonásai tükröződnek viszsza és Olaszország igazi arca mutatkozik meg benne. Ennek a sajátos népi hagyománynak a megvilágítása kulturánk elmulasztathatlan kötelessége. Semmi erőfeszítés sem lesz hiábavaló, ami ennek a kötelességnek a teljesítését szolgálja.

Róma.

Nataletti Giorgio.

*

Forschungen der musikalischen Volksüberlieferungen in Italien während der letzten zwanzig Jahre.

Nach der Schilderung und Erleuterung der Lage, in welcher die Studien der musikalischen Volksüberlieferungen sich im weiten Rahmen der Volkskunst, und in jenem, noch weiteren, der Volkstraditionen (Folklore), befinden und nach der Übersicht dieser, vom Anfang der Fascisten-Aera, zählt der Autor die Werke auf, die seit 1922 bis heute in Italien gedruckt wurden. Diese betreffen die musikalischen Traditionen des italienischen Volkes (Lied, Musik, Tanz, Theater). Dann spricht er über die wissenschaftlichen Gesellschaften, Zeitschriften, Ausstellungen und den Unterricht, welche mit diesen Studien in Verbindung stehen und bietet, in dieser Weise, eine genaue und vollständige Übersicht der italienischen Tätigkeit in der Frist der letzten 20 Jahren, in diesem wichtigen Studienkreis.

KÉTFÉLE VÉGZŐDÉS EGY DALLAM VÁLTOZATAIBAN.

Kodály A magyar népzene c. tanulmányában (24. l.) két példát közöl, amelyek szerint valaha a magyar népzeneben sem volt az ötfokú dallamok záróhangja *la*-ra korlátozva (*g-bcd-f* rendszerben *g = la*), hanem a keleti ötfokúsághoz hasonlóan a rendszer bármelyik fokán végződhetett a dallam. Kodály említett két példája *sol*-végű (nem *g*, hanem *f*). Az egyik példában ez csak abból tűnik ki, hogy ilyen záróhanggal elképzelve teljesen hasonló dallamot kapunk az Erdélyben jólismert ötfokú dalokhoz; így a dallam két átfutó hangtól eltekintve teljesen ötfokúvá válik.

Ilyen példát a dūr-jellegű plagális dallamok közt többet is találhatunk, csak hogy többnyire nem kapunk olyan tiszta ötfokú formát, mint a fenti esetben és nem lehet teljes biztonsággal kimondani, hogy ötfokúságról van-e szó vagy pedig dūr dallam másodlagos plagális formájáról. Ilyen esetben keleti, ötfokú variáns előkerültével dől el végleg a kérdés.

Nagyobb bizonyító-ereje van az olyan eseteknek, mint Kodály másik példája (*Bartók*: A magyar népdal, 193. sz., *Bartók—Kodály*: Erdélyi Magyarország, 107. sz.). Itt ugyanis egy és ugyanazon dallamnak van két formája: egy variáns *la*-ra, másik *sol*-ra végződik. Ebben az esetben már kétség sem férhet hozzá, hogy a dallam ötfokú és záróhangja *sol*. Az ilyen példák szaporítása pusztán a magyar anyagból bizonyítja összehasonlító variáns-anyag nélkül is az ötfokúság szabadabb alkalmazásának megvoltát a magyarságnál. A következőkben egy ilyen, kétalakú dallamcsoportot akarok bemutatni.

Bartók idézett munkájának 176/a példájában közli a halálra táncoltatott lány balladáját Tápiószeléről *la*-ra végződő dallammal. Ennek a dalnak *sol*-végű variánsa megtalálható néhány Gömör- és Abauj-megyei dallamban. (Ugyanilyen *sol*-végű variáns MNGy. XIV. 6. sz.)

Könnyebb összehasonlítás végett álljon itt *Bartók* példája:

1. Tempo giusto

1. Jó na-pot, jó na-pot Sá-ri bi-ró-né-nak,
Sá-ri bi-ró-né-nak. A ka-ti lá-nyá-nak!

Legközelebb áll ehhez az áji példa:

Sztupákné Mester Borbála 62. é. Áj.

2. giusto

É-rikt a ká-posz-ta, Sá-r-gul a le-ve-le
Bi-sul ez a kis lány, hogy nincs sze-re-tő-je.

A két dallam kétségtelenül azonos, csak az elsőben a kvartok összeszorultak terccé, a dallam első felének jellemző motívuma nem az 5. fokon áll meg, hanem a 4.-en és így az eredeti kvint-megfelelés a dallam két része között kvarttá változott. Érdekes, hogy a második fele már egyezik a két dalnak; a különbség abban áll, hogy a dallam első fele egy hanggal eltolódott a másodikhoz képest: 1 $\boxed{5}$ 4 sorzáró-képletből 1 $\boxed{4}$ 4 lett.

Most lássuk a többi variánst. Ezek Áj környékéről valók, a Csermosnya völgyéből. Ugyancsak a halálra táncoltatott lány balladáját éneklék rájuk, de rubato dallamuk jobban eltér az előbbiektől.

Kukta Lajosné 40 é. Lucska.

3. *Parlando rubato*

1. Jó es-tét, jó es-tét Csá-ti bi-ró asz-szony

Ta-lán már a-lu-szik a ked-ves ga-lam-bom

özv. Tisza Istvánné 60 é. Lucska.

4. *Parlando rubato*

1. Jó na-pot, jó es-tét Csá-ti bi-ró asz-szony

Ta-lán má a-lu-szik a ked-ves ga-lam-bom

Dányi Józsefné 68 é. Kiskovácsvágása.

5. *Parlando rubato*

1. Jó es-tét, jó es-tét Csá-ti bi-ró asz-szony

Ta-lán már al-szik is a ked-ves ga-lam-bom

(Az utolsó dallamot bizonytalan, folyton tévesztő asszonytól jegyeztem fel, ez tehát nem bizonyító erejű forma.)

Látjuk, ha nagyobb eltérések is vannak az előbbi példákhoz képest, (pl. a második sor első motívuma fennmarad g^2 -n,) a fő jellemvonása felismerhetően közös a két csoportnak: a *do* körül indul a dallam, felkanyarodik a *sol*-körül hangokra, majd a *sol*-on való kisebb megnyugvás után (ezt még a giusto-tempóban is megőrizte a dallam!) kvart-ugrással lehanyatlík. Ennek kvint-tükörképe jelenik meg a dallam végén. Ezek a rubato-változatok tisztábban őrizték meg a dal kvintelő jellegét, mint a giusto-formák, ahol már csak az utolsó

hangokban van meg a nyoma. (Valamikor bizonyára az egész dallam kvintelő volt, tehát a sorok első fele is. Talán az első sor első felét oktávval lehelyezettnek foghatjuk fel; eredeti magasságba helyezve ugyanis megkapjuk a kvint-megfelelést: c^3, d^3, e^3 ill. f^2, g^2, a^2 körül mozgó motívumot a 3–4. példában, vagy l. a 2. pl. 1. és 3. záróhagját. Ebben az esetben a nagy ambitusú, kvartonként ereszkedő cseremiszdalokhoz hasonló típust kapnánk.)

A megőrzött kvint-megfelelés arra vall, hogy a *sol*-végű változatokban kell az eredetibb formát látnunk s a *la*-végű volna a másodlagos fejlemény. Bár mint van is a dolog, az kétségtelen, hogy ez a dallam a maga kettős alakjában odacsatlakozik azokhoz a bizonyítékokhoz, melyekből kitűnik ötfokúságunk hajdani gazdagabb rendszere.

Vargyas Lajos.

*

Two different endings in the variants of a melody.

The author presents two variants of the same melodic type. One of the melodies ends on *la* the other on *sol*. In Hungarian folk-music and the oriental pentatonic style which the former resembles (see Z. Kodály: A magyar népzene, pag. 24.) melodies based on the pentatonic scale bear evidence that the appearance of the Tonus finalis cannot only be fixed on *la* as is usual in Hungarian folk-melodies but also on an other tone of the above system.

par.
du dalain
VII. Kincd.
194.
Moson
↓
Vargyas Lajos
Kukta Lajosné 40 é.
Kiskovácsvágása 60.
Dányi Józsefné 68 é.
5.6.

ajit
aprelac